

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. De Potentia neutra, & natura potentiæ receptiuæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

nec infinita. Et consequenter habetur, quod sit impossibilis, & nec finita, nec infinita etiam de virtuali quantitate loquendo, eo modo quo virtutes corporeæ: alioquin eodem modo posset argui de virtute corporea, sicut de incorporea. Et secundum hoc quum in textu ultimo octavi Physicorum dicitur motorem coeli esse potentia infinita, purè negatiue teneri debet, id est, non finite. Hanc credo fuisse tunc mentem Aucr. quam tamen quia vidit postmodum non esse veram (vt ex supradictis examinando rationem Arist. & commentum 41. deduci ab exercitatis potest ex medio termino Arist.) ideo in 12. Metaph. commutauit in melius, admittendo ibi finitatem & infinitatem virtutis & proportionis.

Et sic sit finis presentis questionis, anno Salutis, 1499. die decimo Septembris, Papiæ, in conuentu sancti Apollinaris, ad Dei gloriosi laudem & honorem, & eorum temeritatem retundenda, qui philosophiam suo ingenio metiri præsumentes, non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura, quia est ens impossibile secundum principia philosophiæ. Iam enim patet, quod nullo philosophiæ principio, negato, non solum sustentatur, sed etiam ex sensibilibus probatur. Erubescant ergo.

T R A C T A T V S T E R T I V S .

De potentia neutra, & de natura potentia receptiua in duas questiones diuisus.

S V M M A R I V M .

- 1 Num in rebus naturalibus detur potentia neutra.
- 2 Num potentia receptiua actuum supernaturalium sit naturalis.

Q V A E S T I O I .

Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

IN VTRA primum articulum primæ questionis remansit tractanda questio de potetia neutra. Vnde, queritur. Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

Circa quam difficultatem quatuor agenda iunt. Primo declarabitur titulus questionis. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertio probabitur opposita opinio. Quarto respondebitur obiectis.

Quo ad primum. Res naturalis sumitur hic vt distinguitur contra artificiales. Inueniri vero in rebus naturalibus, sumitur pro inuentione reali in singularibus naturalibus simpliciter. Et hoc ad differentiam eorum quæ dicuntur in abstractione, sicut contingit de proprietatibus quantitatis vt sic & alijs similibus, quæ tamen in rerum natura actualiter non inueniuntur. Potentia in proposito sumitur pro potentia receptiua. Neutralitas inclinationem naturalem respectu vtriusque actus, scilicet huius & oppositi negat, nõ simpliciter, sed in potentia receptiua vtriusque. Dico autem hoc quoniam dupliciter contingit imaginari potentiam aliquam neutram. Primo per negationem potentialitatis ad vtrumque, quemadmodum colorabile, nec ad grauè, nec ad acutum sonum

Est in potentia. Et sic non vocat potetia neutra, sed potetia nulla: colorabile. n. nõ est receptiuum sonorum. Alio modo per negationem inclinationis in potentia receptiua vtriusque: sicut si poneremus aliquam superficiem receptiuam albi & nigri, & tamen ad neutrum inclinam, & proprie vocatur potentia neutra. ergo sensus questionis, an inueniatur aliqua singularis potentia in rebus naturalibus, receptiua alicuius actus, & tamen nec ad illud nec ad illud nec ad oppositum inclinetur. Hæc de primo.

Quo ad secundum. Scotus in prologo pri. sent. q. 1. & in 2. dist. 2. q. 6. tenet dari potentia neutra potens quod potentia receptiua releta ad actum, aut est naturalis, aut violenta, aut neutra. Naturalis quidem si naturaliter inclinatur in illum; violenta vero, si ille sit contra eius inclinationem naturalem: neutra vero, si neque inclinatur ad istam formam, quæ recipit, neque ad oppositam. Exemplum primi, vt motus deorsum lapidis. Exemplum secundi, motus sursum eiusdem. Exemplum tertii, superficies respectu albedinis & nigredinis. Etenim manifeste patet inueniri in angelis talem potentiam eo quod potetia passiuæ quæ est in angelo ad ascendendum in loco neutra est. Quod probatur dupliciter: tum quia tale passum non inclinatur naturaliter ad istam formam vel oppositam: tum quia si esset in aliquo loco violenta. Et probatur sequela per Auicennam nono Metaph. uolentem quod si motus coeli esset naturalis, terminaretur ad quietem naturalem, & motus ab illa esset violentus. Possit quoque multipliciter argui pro hac opinione: sed quoniam stabilendo oppositam, habetur solutio omnium, ideo hæc sufficiant de secundo.

Quo ad tertium propono vnam propositionem, & unam distinctionem ex quibus probabitur intentum. Propositio igitur est hæc: Omnis potentia rei naturalis respicit per se primo & naturaliter aliquem actum. Probatum quo ad primam partem, quia vt dicitur 9. Metaph. tex. 13. potentia diffinitur per actum. Actus namque diffiniens potentiam, proculdubio est per se primo respectu ab illa: quoniam neque actus per accidens, neque actus per se secundo, illi æquiualeat. Quo ad secundam vero partem, scilicet naturaliter, probatur: quia ex secundo Physicorum tex. 78. vnum quodque sicut agit, ita aptum & natum est agi, & contra: sed potentia sit à natura, & est propter actum, ut patet 9. Metaph. tex. 15. & 16. ergo potentia naturaliter sit, & est propter actum, ergo propter actum quem per se primo respicit, & sic omnis potentia naturaliter respicit suum per se primo actum. Totus processus clarus est ex allegatis & traditis in secundo physicorum quomodo natura agit propter finem, & quo pacto ea quæ a natura aguntur propter finem naturaliter inclinatur in finem, &c. Distinctio vero est, quod potentia receptiua potest comparari quatuor modis ad actus. Potest n. colorabile, verbi gratia, comparari ad colorem, ad speciem coloris, ad contrarium coloris, & ad disparatam, scilicet sonos. Si comparatur ad colorem, sic comparatur naturaliter & per se primo; si ad speciem eius, naturaliter quidem, sed non per se primo, si ad contrarium violenta, si ad disparatam, nulliter, nisi forte per accidens. Nec hec egent probatione quoniam per se sunt nota ex terminis, nisi quis obiciat actus, ad quos potentia se habet obedientialiter. Sed quoniam, de hoc erit sequens quod nec hi locantur à Saeto sub potentia neutra, ideo nihil proposito

posito obstant. Ex his autem deducitur opposita opinio, scilicet quod omnis potentia in rerum natura relata ad actum receptibilem in ea, aut est naturalis, aut uiolenta: quod nulla est neutra. Omnia pro nunc potentia obedientia, ut pote non spectante ad praesens propositum. Probatur autem haec conclusio sic: Omnis potentia receptiua alicuius actus, aut respicit illum per se primo, aut per se secundo, aut contrarium his: sed tam actum per se primo respectum, quam per se secundo, respicit naturaliter, & contrarium eis respicit uiolenter: ergo omnis potentia receptiua alicuius actus est naturalis, aut uiolenta. Minor est per se nota. Et maior probatur sic: Si narretur quartum genus actuum receptibilem in aliqua potentia, illud esset actus disparatus ab eo, quem per se primo respicit illa potentia: sed hoc esse non potest: ergo potentia non potest recipere nisi illa tria numerata. Quod autem hoc sit impossibile patet inducitur. Colorabile enim nullam habet potentiam ad sonos, neque calefactibile ad colores, & sic de aliis. Et probatur ratione, quia potentia unius generis non est ad actus alterius: ut patet 12. Metaphysica in tractatu de principiis praedicamentorum. Et quoniam rationi haec consonant, ideo haec sequamur viam. Et haec de tertio.

Quo ad quartum respondetur, quod distinctio illa triumbris est uoluntaria quo ad tertium membrum. Nec id quod adducitur de superficie, iuuat: quoniam aliud est de superficie absolute, & aliud de superficie Physica tali rerum natura inuenta. Superficies enim absoluta non solum abstrahit ab albo & nigro, sed et ab omni sensibili, & rursus aliqua superficies est quae repugnat colori omni ut patet de superficie ceteri. Itaque loquendo de superficie tali, colorabili, dicitur quod ut sic non est indifferens ad album & nigrum per exclusionem in inclinationis naturalis, sed per exclusionem maioris ad unum quam ad aliud: quoniam huiusmodi superficies respicit naturaliter colorem, & omnes species eius, sed colorem per se primo, speciem uero per se secundum. Et simile est de materia prima respectu diversarum formarum substantialium: ipsa quidem per se primo respicit formam per motum, aut mutationem acquisibilem quouis modo: per se autem secundo respicit hanc & illam formam. Et sic naturaliter inclinatur in omnes: & indifferens est ad omnes aut multas, non per exclusionem maioris inclinationis ad unam, quam ad aliam. Ad id uero quod adducitur de potentia locabili in Angelo, dicitur, quod falsum supponit, scilicet in Angelo esse potentiam passiuam, respectu ipsius ubi. Ut enim in tractatu de Angelis dictum est, Angelum esse in loco, non est ipsum recipere aut pati sed virtualiter tangere locum. Unde non oportet sollicitari nisi de actiua potentia Angelis: quam constat esse naturalem, liberam tamen exercitam. Quauis ea quae adducuntur a Scoto ad probandum suum intentum de Angelo, non cogant: quoniam haec consequentia formaliter non ualet. A est naturaliter in uno loco, ergo est uiolenter in aliquo alio: ut patet de singulis partibus orbis lunae. Quaelibet enim est naturaliter in Occidente, & similiter in Oriente, & tamen nullibi uiolenter, & mutat locum subiecto & ratione. Nec confirmatio ex Auicenna conuincit: quoniam non nisi de motu uere naturali verificatur dictum eius. Motus enim caeli naturalissimus est ex parte principii passiuum: ita quod ex hac naturalitate reducitur quare in eo nullus est labor mouentis: ut patet secundo caeli, textus 3. quamuis ex parte principii actiui sit artificialis. Unde hoc magis ad oppositum intentum Scoti uidetur: quoniam sic motus Angli est natura-

lis ex parte principii passiuum absque sequela inconuenientium, sicut de motu caeli dicimus. Haec de quarto, & de tota quaestione.

Q V A E S T I O II.

Utrum potentia receptiua actuum supernaturalium sit potentia naturalis.

Utraque eundem articulum quaerendum erat, utrum potentia receptiua actuum supernaturalium, sit potentia naturalis.

In qua quaestione quatuor agenda sunt. Primo de clarabitur titulus. Secundo recitabitur opinio Scoti. Tertio examinabitur. Quarto respondebitur quaestioni.

Quo ad primum, potentia receptiua hinc sumitur formaliter, ut receptiua est, quicquid sit de ipsa, ut elicituius actus. Actus supernaturalis dicitur, quem non potest secundum naturam cursum adipisci: ut gratia, charitas, uisio Dei & reliqua huiusmodi. Potentia naturalis uocatur non subiectiue, i. potentia natura, sed formaliter id est, potentia naturaliter inclinata. Ita quod sensus quaestionis est, Utrum potentiae in rebus naturalibus inueniente, in quibus recipiuntur actus supernaturales, naturaliter inclinatur ad illos. Haec de primo.

Quo ad secundum, Scotus in primo, quod i. prologi, & in q. 4. dist. 49. in pluribus locis tenet affirmatiuam partem quaestionis. Putat namque, quod potentia comparari potest ad actum recipiendum, & agens impressiuum actus & quod in prima comparatione nulla est supernaturalitas, sed potentia est uel naturalis uel uiolenta, uel neutra. In secunda autem comparatione est differentia naturalitatis a supernaturalitate: quoniam si comparatur ad agens naturaliter impressiuum, est naturalis, si non naturaliter impressiuum, est supernaturalitas. Confirmatque positionem suam ex hoc, quod potentia receptiua actuum supernaturalium, seipsa est receptiua capax illius, naturaliter perficitur per illum, cum habet, & naturaliter appetit illum. Ex his manifeste sequitur, ergo naturaliter inclinatur in illum: & ergo est potentia naturalis respectu illius. Singula autem assumpta probantur. Primum quidem, quia nullo eget potentia animae medio ad recipiendam charitatem, & similiter intellectus respectu luminis gloriae, &c. Secundum uero, quia potentia naturaliter perficitur per actum, qui est eius perfectio. Tertium autem, quia unumquodque appetit naturaliter suam perfectionem, sed maxime naturaliter appetit maximam perfectionem, ex primo Metaphysice. sed actus supernaturalis, ut uisio Dei, &c. maxima est perfectio, ergo, &c. Sumus igitur secundum hoc in naturali potentia ad supernaturales perfectiones: non possumus tamen acquirere eas nisi supernaturaliter, quia oportet acquisitionem hanc ab agente supernaturali, scilicet Deo glorioso causari. Haec de secundo.

Quo ad tertium, tria minus bene dicta in praefata opinione uidentur, scilicet principalis conclusio, & eius probatio, & usus uocabulorum. Male in primis utitur ly supernaturalis, dum omnem actionem Dei ad extra supernaturalem uocat, quia Deus est agens non naturale, sed liberum. Constat namque, quod alia est distinctio naturalis contra supernaturale, & alia naturalis contra liberum. Primo namque motus anima Scoti producit naturaliter: secundo autem, non. Unde nisi uocabulis abuti uelimus ad placitum cuiusque, supernaturale est, quod supra facultatem ordinis creaturis debitis in eis est. Omnes enim naturalia a supernaturalibus distinguimus frequenti uisus per hoc, quod aliquid sit secundum dabitum naturae ordinem, & aliquid sit

Opusc. Caic.

V

supra

supra illum . Ratio deinde assumpta manifeste aut falsa est, aut petit principium. Quum .n. dicit, quod potentia naturaliter perficitur per suum actum; & similiter appetit suam perfectionem: aut ly suum significat suum per informationem actu uel potentia, aut suum per naturalem proportionem seu inclinationem. Si primo modo, falsa est maior: grane enim est existens sursum, non naturaliter, sed uolente; perficitur per esse sursum, & tamē esse sursum est actus & perfectio eius per informationem. Si uero secundo modo, petitio est principii in minore: hoc .n. est probandum, scilicet quod potentia naturalis habeat actum supernaturalem, ut suum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propositum nihil infert; & .n. immediate est receptiuum figure Mercurii, & tamen non naturaliter. Conclusio demum principalis uoluntaria relinquatur, & irrationabilis ostenditur probatio oppositam. Hæc de tertio.

Quo ad quartum, conclusio responsiva quasi-est, quod potentia ad actus supernaturales, non est naturalis, sed obedientialis. Et probatur tripliciter. Primo ex parte actus, sic: Actus supernaturalis dupliciter inuenitur, scilicet secundum se, ut gratia, & secundum talem modum sciendi, ut uisus cæco datus. Visus .n. secundum se naturalis actus hominis: sed quod cæco in instanti detur, supernaturale est. Charitas uerò, & talia, sunt secundum se actus supernaturales; adeo ut implicet contradictionem connaturalis esse, aut fieri alicui creaturæ factæ uel factibili, ut et ipse Scotus in secundo dist. 23. fatetur. Si ergo in natura nulla est naturalis potentia ad actum supernaturalem ratione modi sic, a fortiori nulla est naturalis potentia ad actus supernaturales simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalem potentiam ad illos actus patet ex frequenti usu, quo naturalis potentia ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur, quod supernaturalitas inuenitur, non solum comparando potentiam ad agens, propter supernaturalem acquisitionem actus, sed et comparando potentiam ad actum, propter supernaturalitatem actus in se. Secundo, ex parte potentie sic: Omnipotentie passivæ naturali, respondet aliqua potentia actiua proxima: ergo respondet potentia actiua naturalis. Antecedens est maxima assumpta ab Arist. 3. de Anima text. 17. ad probandum dari intellectum agentem. Fundatur enim super hoc, quod in omni natura, ubi est patiens, oportet ponere agens. Et certum est quod de proximo, non de primo agente loquitur: alioquin distributiuam non fecisset, dicens, in omni natura, &c. Et per hoc excluditur responsio Scoti, dicentis, quod sufficit si detur primum agens. Consequentia autem probatur: quia potentia supernaturalis non est proximum actiuum naturalis potentie, ut ex terminis patet: naturale .n. solum naturali cognatum est.

Tertio ex parte subiecti. Quum enim quidditatiua cognitio alicuius sit sufficiens ratio omnium proprietatum eius, & ex ea soluantur omnes difficultates contingentes rei, ut in quarto Phys. dicitur, cōsequens est, quod cognita quidditatiua re aliqua, cognosci ex ea possint omnes eius naturales potentie, & quum potentie cognitio ex actu pendeat, ut dicitur 9. Meta. consequens est, quod actus, ad quos sunt naturales potentie, cognoscantur, & cum huiusmodi actus sint supernaturales apud Scotum, sequitur de primo ad ultimum, quod ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoscuntur supernaturalia: quod est manifeste falsum. Et cōfir-

matur: quia certe scimus hanc maiorem, quod nulla naturalis potentia est frustra: ergo si scimus hanc minorem quod in materia uel anima, uel quacunque alia re est naturalis potentia ad actum supernaturalem, oportet cōcedere quod scimus supernaturalia illa debere esse, & sic scimus resurrectionem mortuorum futuram, & gratiam iustificantiem impium, &c. quod est ridiculum. Nec euacuat hanc rationem responsio Scotica, dicens, quod anima secundum illam rationem est ignota. Cognitio namque quidditatiua alicuius, nihil naturale illius in cognitum relinquit quum continet formaliter, uel virtualiter omnem illius notitiam. Nec euadit dicendo quod substantia non potest a nobis pro statu isto quidditatiue & proprie cognosci; quum quicquid sit de hoc, habetur intentum, scilicet quod ex quidditatiua rerum naturalium cognitio, siue habeatur pro statu isto, siue non, possit scientia haberi de supernaturalibus. & sic reuelatio de gratia, beatitudine pollicita, resurrectione, & aliis huiusmodi, ad quæ naturalis ponitur potentia receptiua non frustra, erit necessaria secundum quid, pro statu isto, & non simpliciter, quod est manifeste falsum. Hæc de quarto. Finis.

T R A C T A T U S Q U A R T U S .

De subiecto naturalis Philosophiæ unica
quæstione contentus.

Q U A E S T I O . I .

An ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

Veritur, an ens mobile sit subiectum in philosophia naturali.

Et ut quod non. Primo, Quia aut ens mobile significat substantiam mobilem, aut accides mobile aut tertium cōe utriusque. Si primum, cum substantia mobilis, & corpus mobile sint idē cōuertibiliter, sequitur, quod ponere solum rem corpus mobile subiectum philosophiæ, quod est contra tenentes ens mobile. Si secundum, hoc est manifeste contra omnes, & ueritatem. Si tertium, tunc sequeretur, quod ens diceret tertium conceptum abstractibilem a substantia & accidente, quod est contra Thomistas.

Secundo: subiectum scientie debet esse unius rationis formalis, alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium scientiæ: quia, ut dicitur in 1. de anima, in tex. 11. principium omnis demonstrationis est quod quid est. Nec haberet aliquam per se primo passionem, quia ei, quod non est in se natura una, quicquid per se unum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla passio conuenit ei primo, ens autem mobile dicit aggregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum.

Si dicatur, quod illa duo ponuntur ad circumloquendum unam rationem formalem, quæ admodum moris est ponere passiones loco differentiarum. Contra, Ratio subiecti in scientia debet esse primo & maxime nota in scientia, eo quod tota scientifica cognitio ex illa dependet: sed si circumlocutione eget, non esset huiusmodi: implicatio siquidem est in adiecto, dicere quod est ratio formalis in scientia, quod circumloquitur illam passionis noie, ut potest occultæ, ergo, &c.

Tertio: si ens mobile esset subiectum philosophiæ naturalis aut philosophiæ naturalis esset pars Metaphysicæ, aut esset subalternata illi, utrumque est falsum, ergo. Tenet consequentia, quia aut

ens